

VIURE EL CRIST A TRAVÉS DE SANT PAU

Conferència pronunciada per fra Lluís Solà

Recés de joves, Poblet, 7 març 2009

Paraules d'introducció

Us de parlar de «Viure el Crist a través de sant Pau», en aquest any jubilar paulí en què recordem i considerem d'una forma especial la figura de l'Apòstol, tan vinculada a les arrels de la nostra església mare de Tarragona. Jo us invito a llegir-ne les cartes, que són, sens dubte, els millors exercicis espirituals, de la mà del mateix Apòstol, que ens porta a descobrir el Crist, a fer-ne una experiència personal, pròpia i apropiada, tal com la va fer ell. Intentaré fer unes pinzellades, donar-vos alguns elements, pistes de reflexió, per a pensar. Ja us avanço que el meu estil no és el de la plàtica exhortativa, el del «fervorín», en una expressió típica de l'abat que em va rebre al monestir: —no en sé ni m'agrada. Jo entenc els exercicis, o, si voleu, una jornada de recés, com una invitació seriosa a repensar la fe. Solament pensant-la, o repensant-la, la podem actuar novament, podem novament fer-ne vida renovada, valgui la redundància. És el que va fer Pau. A partir del seu encontre amb Jesús al si d'una comunitat creient, va repensar la seva fe en Déu i la seva vida segons la Torà.

Aquest recés ens agafa amb la Quaresma en marxa, un temps en el qual ens exercitem per a l'alegria, per a la Pasqua, en què renovarem la nostra fe baptismal. Per això és bo, sobretot ara, repensar la Paraula de Déu, en Crist, per a mi, de la mà de sant Pau. Al final de la carta als Gàlates (6, 11) Pau escrivia: «Fixeu-vos amb quines lletres més grosses us escric: són de la meua pròpia mà.» Intentarem, doncs, fixar-nos-hi una mica. Perquè, amb les seves lletres, com unes mans, Pau ens agafa ara, ens ve a trobar ara, per conduir-nos al Crist.

Es consideren cartes autèntiques de Pau: 1 Tessalonicencs (és la 1a cronològicament, i el 1r escrit del Nou Testament), Gàlates, Filipencs, Filèmon, 1 i 2 Corintis i Romans. Teològicament les més consistents són Gàlates i Romans. Les altres cartes, que atribuïm a Pau, són pseudoepigràfiques, que no vol pas dir que siguin falses o apòcrifes. Són escrits emanats d'una comunitat o per a una comunitat en la qual Pau representava l'autoritat indiscutible, el 1r testimoni, l'arrel de la fe. Imaginem una carta fictícia als cristians de Tàrraco, emanada dels primers nuclis cristians de la nostra terra, que es volen d'origen Paulí: tot naturalment l'haurien atribuïda a l'Apòstol. El pensament, la teologia d'aquests escrits són plenament paulins, ja que han brotat d'una escola en continuïtat amb el pensament de Pau: el que fan és desenvolupar, eixamplar, a partir de la reflexió i la interpretació, el pensament teològic de Pau. És el que hem de fer nosaltres també. Aquestes cartes pseudoepigràfiques són: 2a Tessalonicencs, Colossencs, Efezés, Titus i 1a i 2a Timoteu. Tots aquests escrits, cadascun d'ells i en el seu conjunt, tant els considerats autèntics com els pseudoepigràfics, ens transmeten la fe de Pau, i de la mà de Pau ens menen al Crist. Tenim encara el llibre dels Fets dels Apòstols, que és la 2a part d'una altra obra, coneguda com «evangeli segons Lluc», ambdues d'un mateix autor. Si bé la finalitat d'aquest escrit no és fer una crònica històrica, ens permet tanmateix apropar-nos

plausiblement a l'itinerari de Pau, que sempre hem de contrastar amb el que diu ell mateix d'ell mateix a les cartes.

La carta als Hebreus, atribuïda sempre a Pau —Orígenes ja ho qüestionava en el segle III—, no és, certament, de Pau, i vehicula una teologia molt diferent. I ací convé fer un breu apunt sobre la pluralitat cristològica del Nou Testament, una pluralitat enriquidora i complementària. El pes grandios de la figura i de la teologia de Pau, que alguns consideren l'autèntic forjador del cristianisme, sovint ens ha fet perdre de vista aquest apropament plural, complementari, humil, respectuós, a la figura de Crist, que hi ha en el Nou Testament.

Per viure, doncs, el Crist, a través de Pau, hem de capbussar-nos necessàriament en tots aquests escrits, fent-ne objecte de la nostra *lectio divina*. I sobre això, voldria donar-vos algunes indicacions pràctiques, de com podeu apropar-vos correctament als escrits paulins, de com els hem de llegir correctament, aquests escrits.

Pau era un bon jueu que havia fet estudis per a rabí al «seminari» liberal de Jerusalem: «Jo sóc jueu, nascut a Tars de Cilícia —explica ell mateix—, però educat en aquesta ciutat [Jerusalem], instruït als peus de Gamaliel en l'observança estricta de la Llei dels nostres pares, ple de zel per Déu, com n'esteu avui tots vosaltres» (Ac 22, 3). Coneixia bé l'Esclitura, en la versió grega dels Setanta, traduïda a Alexandria i Palestina en el segle III aC, i, és clar, també en la versió original hebrea. L'Esclitura dels jueus té tres parts o seccions: la Torà (el nostre Pentateuc), els Profetes (que enclouen també els nostres llibres històrics) i els Escrits. El nucli és la Torà, que conté la revelació de Déu al seu poble en el Sinaí. Els Profetes en són una primera relectura o comentari, que actualitzen la Torà en la història del poble, i el preparen per a viure-la en la vida quotidiana: els Escrits, que en són el segon comentari. Aquesta visió estructural sintètica de la Bíblia l'hem d'aplicar també al Nou Testament. A mi, personalment, em va molt bé: m'ha configurat un ordre mental que m'ajuda molt a l'hora de llegir el Text. Els 4 evangelis, i Actes, si voleu, són els textos nuclears i fonamentals, són la Torà. I les cartes de Pau les llegim com un comentari, com una actualització d'aquesta Torà per a la vida concreta de la comunitat. Això vol dir que els evangelis sempre hauran, per dir-ho així, de criticar Pau, i Joan, i Jaume, i l'autor d'Hebreus, i Judes, etc. No podem posar Pau per damunt dels evangelis. Quan llegim Pau, el llegim com un comentari a la Torà, al Sermó de la Muntanya de Crist, el nou Moisès, el Cap del nou Poble. Això us pot semblar una obvietat, però és fonamental. Hom pot creure que Pau és el forjador i l'autèntic fundador del cristianisme com a moviment que depassa les fronteres d'Israel, però sense Jesús, és clar, encara que ell no el va conèixer, no hi hauria hagut Pau.

Itinerari de la fe de Pau

«Per això nosaltres, des d'ara, ja no coneixem ningú segons la carn, i si en altre temps havíem conegut el Crist segons la carn, ara ja no ho fem» (2Co 5, 16).

Pau, certament, no va conèixer mai Crist segons la carn, és a dir, el Jesús històric, si bé aquesta cita no vol dir ben bé això. Pau va aprendre el Crist total de la fe, que engloba també el Jesús històric, i el va aprendre en una comunitat. Per això Pau és un referent tan important per a nosaltres. El Crist que Pau aprèn

a la comunitat de Damasc, és, en efecte, el Crist que ens interessa a nosaltres, el Crist de la fe, l'únic que pot fer-se el nostre contemporani, que se'ns apropa a través del testimoniatge de la comunitat, en tant que el sabem vivent en la comunitat, en l'església aplegada en nom seu, que ve a trobar-nos a cadascun de nosaltres en la nostra situació concreta. Nosaltres, ben cert, ja no podem ser els seus contemporanis, de Jesús, ja que no podem tornar enrere, no podem fer el viatge imaginari en el temps dels famosos «Cavalls de Troia» de J.J. Benítez.

Cal relativitzar una mica les afirmacions de Pau quan diu que ell va veure Crist, quan parla d'una revelació directa (Ga 1, 11-12), etc. El relat de Damasc, que Lluc repeteix tres vegades al llibre dels Fets (9, 1-19; 22, 2-16 i 26, 9-18), és, amb molta probabilitat, una creació literària seva per expressar aquella experiència de Pau, aquell trobament amb Jesús que el va portar a fer un canvi radical. Fixeu-vos, prenent el relat, que Jesús li diu: «Jo sóc aquell que tu persegueixes» (Ac 9, 5). Ací hi ha la clau, al meu entendre, per comprendre que Pau troba Jesús, el mateix que perseguia, en la comunitat de fe, en la comunitat dels creients en Jesús, i això després d'un procés llarg de catequesi i de vida al si de la comunitat que l'acull: recordeu la ceguesa de Pau i la il·luminació amb el baptisme.

L'itinerari de Pau vers el Crist comença amb la lapidació d'Esteve, inici d'una crisi profunda que tindrà el seu clímax mentre organitza una persecució a gran escala contra els cristians de Damasc. El primer contacte, doncs, de Pau, encara Saule, amb Jesús, té lloc, no pas pel camí de Damasc, sinó fora de les muralles de Jerusalem, si fa no fa en el mateix lloc on va ser crucificat Jesús. Aquest fet és a l'origen del procés de conversió de sant Pau. Pau, com tots nosaltres, i això ens l'ha de fer proper, es troba amb Crist a través del testimoniatge del deixeble de Crist, en aquest cas Esteve, testimoni, això és, màrtir del Crist. És curiós el detall que apunta l'autor dels Fets dels Apòstols quan explica la lapidació d'Esteve: «Els testimonis havien deixat els seus mantells als peus d'un jove que es deia Saule» (Ac 7, 58) i «Saule era dels qui aprovaven la mort d'Esteve» (Ac 8, 1). La fe de Pau és una fe martirial, neix, o és provocada, pel testimoniatge martirial d'Esteve. Aquest primer contacte amb la Creu de Crist reproduïda en el deixeble, serà decisiu per a Saule, que, un cop esdevingut Pau, centrarà la seva teologia i la seva cristologia en la Creu de Crist, en el Messies crucificat.

A partir d'ací s'inicia un procés, una crisi profunda, com deia, que el portarà finalment a ser acollit al si de l'església, de la comunitat cristiana de Damasc, on farà el catecumenat i on rebrà la il·luminació del baptisme. Pau ens explica a la carta als Gàlates que després es va retirar a l'Aràbia, probablement cercant una experiència de desert, i que fins al cap de tres anys no va ser presentat oficialment a l'església mare de Jerusalem (Ga 1, 16-19).

Els inicis de Pau, doncs, ens donen ja una pista important per a la nostra vida en Crist. Nosaltres l'hem rebut, com ell, l'hem après en la comunitat eclesial. La nostra fe, com dirà Pau, ve de l'audició «ex auditu» (Rm 10, 17), és un assentiment existencial a allò que ens han transmès, que ens han predicat de Crist. És interessant veure com Pau explica el kerigma, el nucli fonamental de la seva fe en Jesús, a 1Co 15, 3-5: «Primer de tot us vaig transmetre el mateix ensenyament que jo havia rebut: Crist morí pels nostres pecats, com deien ja les Escriptures, i fou sepultat; ressuscità el tercer dia, com deien ja les Escriptures, i s'aparegué a Cefes i després als Dotze». És l'anomenat kerigma de Damasc, el

primer nucli del Credo cristià, centrat en la mort, sepultura i resurrecció de Crist, que celebrarem al cor de l'any litúrgic, en el Triduum Pasqual. Això és el que Pau ha rebut, en això ha cregut al si de la comunitat, i això és el que transmet. Aquest és el Crist de Pau, el Crist de l'església. I aquest Credo és el nucli, el fonament de la seva reflexió i de la seva teologia.

Crist morí pels nostres pecats, com deien ja les Escriptures

Aquesta afirmació donarà origen a la teologia de la gràcia de Pau, tan fonamental per a la fe de l'església. Una teologia de la gràcia que podem anomenar amb un altra expressió estimada de Pau, «la saviesa de la Creu», que per als pagans és follia i per als jueus escàndol (1Co 1).

Què és la gràcia, *kharis*, que tradueix l'hebreu *hen*? Hi ha un relat de l'Antic Testament que ho explica molt bé, més, diria, que els grans tractats sobre la gràcia. És del llibre d'Ester, un llibre escrit en temps difícils per a encoratjar el poble, i en el qual no apareix mai explícitament Déu. És un escrit aparentment profà, criptoteològic. Tan sols la versió grega en va explicitar la dimensió religiosa. El relat fa així: «Al cap de tres dies, Ester es va posar els vestits reials i es quedà dreta a l'atri interior del palau, davant la sala de recepcions. El rei s'estava assegut al tron del fons de la sala, enfront mateix de l'entrada. En veure la reina Ester dreta a l'atri, li concedí la seva *gràcia* i estengué damunt d'ella el ceptre d'or que tenia a la mà. Ella es va acostar i va tocar la punta del ceptre. Llavors el rei li va preguntar: —Què et passa, reina Ester? Què demanes? Et donaré ni que sigui la meitat del meu regne» (Est 5, 1-3). En aquesta escena — Ester es presenta al rei per implorar la salvació del poble jueu condemnat a l'extermini pel pèrfid Aman— tot bon lector de la Bíblia s'imaginava el Sant dels Sants, la cambra on ningú no pot entrar si no hi és cridat, i en la figura del rei, la Presència, la *Shekinà*, el Senyor. Ester, és clar, que roman a l'atri (del temple), és una figura del poble. Doncs bé, el ceptre és la gràcia de Déu. Solament quan el rei (Déu) estén el seu ceptre (la gràcia) i ens toca, esdevé possible l'accés a la seva realitat que és tota ella pur do, pur amor: és curiós que l'arrel grega *kharis* hagi donat en llatí el nom que tradueix agape, amor gratuït: *caritas*.

La gràcia, aquesta saviesa amagada des de segles, manifestada ara en Crist, és el contrari de la torre de Babel, de la pretensió humana d'eleva-se cap a Déu, de ser com Déu, d'erigir-se un mateix en el punt de referència, en el propi horitzó. En el dinamisme de la gràcia és Déu qui s'abaixa, qui estén el ceptre, és ell qui ve gratuïtament a trobar-nos en la nostra realitat. Teresa de Lisieux va aprendre correctament aquesta saviesa de Pau, fins al punt que, en morir, podia exclamar convençuda: «Tot és gràcia». Com per a Pau, aquesta expressió resumia la seva vida. Ella es va apropiat aquesta realitat mitjançant el camí espiritual de la infantesa i de la confiança, i feia servir la metàfora de l'ascensor —que s'acabava d'inventar—, que ens eleva sense cap esforç nostre. Teresina deu molt a Pau! És una bona mestra per a endinsar-se pel pensament, a vegades intricat, de Pau. Llegint Pau, precisament, Teresina va trobar el sentit, el motor, el nucli de la seva vida i de la seva missió: «al cor de l'església, jo seré l'amor». Jo seré la gràcia, el do, en la mesura que el do i la gràcia prendran possessió de la meva existència. No seria desencertat anomenar Teresina «Doctora de la gràcia».

Pau, ben arrelat en la tradició de l'Esclatúra i en la fe jueva, porta a les seves últimes conseqüències, al seu ple desplegament, allò que ja trobàvem en la «definició» que dóna la Bíblia de Déu:

«El Senyor, tot passant davant de Moisès, va proclamar: —El Senyor! El Senyor! Déu compassiu i *graciós* [*hanun*], lent per a la ira i gran en la tendresa i la fidelitat! Mantinc el meu amor fins a un miler de generacions, perdono les culpes, les faltes i els pecats, però no tinc el culpable per innocent: demano comptes de les culpes dels pares als fills i als fills dels fills, fins a la tercera i la quarta generació» (Ex 34, 6-7). La gràcia, la misericòrdia i la fidelitat, la veritat, que duen a la fe, estan ja continguts en la mateixa revelació de Déu a Israel. En aquest episodi de l'Èxode Déu revela el seu nom a Moisès dalt del Sinaí, el Déu de l'Èxode i el Déu de la Torà. Pau, senzillament, té el coratge d'afirmar que realment això és així, i que aquesta realitat, la gràcia, ja continguda en la revelació del Sinaí, en la Torà, s'esdevé de manera definitiva, esclata, per dir-ho així, grana, en el Crist, en la mort del Messies, en la Creu. Per això dèiem que l'inici del camí de Pau es troba a la Creu, no la del Jesús històric, perquè Pau no el va conèixer «el Jesús segons la carn», però sí en la Creu reproduïda pel deixeble fidel, Esteve, i que ell aprovava, crucificant-lo injustament amb el seu consentiment.

De la mà de Pau comprem el sentit genuí de la Torà, vàlida també per a nosaltres: la Torà és la gràcia de Déu, és la dignació de Déu, la donació de Déu, i com a tal cal acollir-la. La tendresa, la gràcia i la fidelitat de Déu, contingudes en el seu nom revelat a Moisès, s'han lliurat, s'han explicitat en la Torà. Els manaments que se'n desprenen no són pas el passaport de la vida feliç, unes obres que hem de complir per fer-nos Déu propici, graciós, per assegurar-nos un lloc al Senat de la Vida Eterna. No, la gràcia és a l'origen, perquè la Torà ja és gràcia, és Déu comunicant-se, donant-se, creant i recreant, i això és gràcia. I solament quan l'acollim com a gràcia, la Torà és font d'una vida, d'unes obres segons la gràcia. I això Pau ho va comprendre en el Crist de la comunitat viva de fe, en el Crist crucificat que continuava vivent en l'església. La Creu li esdevé el signe més clar de la gràcia, de la donació, de la fidelitat i de la tendresa de Déu. La Creu de Crist, no sense Crist, és clar. És Crist qui, assumint-la com a servei de l'amor, la transforma, aquesta creu, en la font del perdó i de la gràcia. Així, la Creu, en Crist, esdevé el ceptre de la gràcia de Déu, la mà que Déu estén als pecadors, com diem en la pregària eucarística de Reconciliació II.

Ser deixebles de Pau, per tant, viure el Crist a través de Pau, és posar-se a l'ombra de la Creu, abraçar-se a la Creu, «l'única esperança» com cantarem aviat en la litúrgia de la passió. «Quant a mi, Déu me'n guard de gloriar-me en res si no és en la creu de nostre Senyor Jesucrist; en la creu, el món està crucificat per a mi, i jo, per al món» (Ga 6, 14). La Creu és la font de la gràcia i del perdó. Trobaríem ací un punt d'intersecció, de trobada, molt interessant i fecund per a la nostra reflexió, de la teologia paulina i la joànica, la del 4t evangeli, quan ens presenta la icona de la primera comunitat (el deixeble estimat i la mare de Jesús) als peus de la creu de Jesús traspasat, de Jesús font de l'aigua de la vida, icona de la nova humanitat centrada no ja en la Torà del Sinaí, sinó en l'Evangeli de la gràcia del Crist.

Aquest punt de trobada entre Pau i Joan, als peus de la Creu de Jesús, ens permet ara de parlar de la fe, aquest altre element fonamental de la cristologia de Pau. L'accés a la gràcia de Déu que ens justifica, ens perdona, es va a través de la fe en Jesucrist, una fe acollida, viscuda i transmesa al si de la comunitat, l'església, però sempre personalitzada, apropiada. La fe, i reprenem Teresina, vol dir fer confiança, fiar-se de. Adhesió al Crist, a Jesús, al seu missatge i als signes salvífics de la seva vida i de la seva Pasqua, basada, sostinguda per la confiança. El camí de Damasc de Pau és en realitat el camí de la fe, el camí del seu accés a la persona de Jesucrist a través de la comunitat viva que l'acull i li transmet aquesta fe. Per la fe m'obro a la gràcia, al do de Déu que m'arriba a través de Jesucrist crucificat i que em justifica, i ahora, vivint aquesta fe, l'actuo, la faig viva en les obres de la fe. Certament, sense les obres la fe seria morta (cf. Jm 2). Però les obres són a posteriori, són l'actuació, la verificació, la conseqüència, la vivència de la fe. La fe, per a Pau, no exclou pas la Llei, la Torà, sinó que la referma, li dóna el sentit ple. Fora del judaïsme l'accés a Déu es fa per la fe en Crist, no pas per la Torà. Pau entén que allò decisiu, allò que posa en camí Abraham, és a dir, el poble d'Israel, és la fe, la confiança en Déu que crida, no les obres. I s'adona que aquest accés és per a tothom, i que la Torà ve després de la fe.

La gràcia, doncs, la Creu, és l'Evangelí, la bona nova, que predica Pau. És el punt d'arribada de la fe d'Israel i també el punt de partença. Perquè Pau, en la Creu de Crist, a més de trobar el sentit ple de la Torà, hi va trobar la possibilitat concreta del seu universalisme, d'allò que ja anunciaven els profetes. La Creu de Crist desborda les fronteres d'Israel, les fronteres de la Torà entesa com a garantia d'un marc social i polític sacral vinculat a un únic poble, a la descendència d'Abraham segons la carn, a la marca física de la circumcisió.

Al cor dels llibres profètics de la Bíblia hebrea hi ha un llibret preciós, que és el conte de Jonàs, escrit precisament amb voluntat universalista, en un moment crucial (l'època persa) en què Israel havia d'optar per obrir-se o per tancar-se. Jonàs, que com a profeta és el portador de la identitat del seu poble, una identitat que es troba en la Torà, és enviat a predicar la Bona Nova de la gràcia del perdó de Déu al cor mateix del mal, a Nínive. I els ninivites es converteixen, la gràcia de Déu els arriba també a ells, sense passar per la circumcisió, acollint per la paraula del profeta la Torà en allò que és de veritat: gràcia, perdó de Déu. I això provoca la irritació del profeta que no entén ni vol acceptar la gran dignació de Déu, la generositat de Déu. El mateix Déu de la paràbola dels treballadors de la darrera hora, als quals vol pagar, perquè li dóna la gana, el mateix que als qui han treballat tot el dia (Mt 20, 1-15). El llibre de Jonàs és un testimoni acreditat d'aquest universalisme, que batejava al cor de la predicació profètica, fruit de l'experiència que fa el poble d'Israel a l'exili, el lloc en descobreix la seva missió de ser benedicció al cor de la terra, al cor de tota realitat. Aquesta missió universalista és el desplegament natural del dinamisme que hi ha enclòs en la Torà. Cal fer arribar la paraula del perdó de Déu al cor mateix del mal, a Nínive! Al cor mateix de la terra! A Egipte i a Assíria! Arreu! Doncs bé, Pau reassumeix aquest dinamisme i s'adona que esclata en la Creu de Crist, i que a través d'ella el ceptre de la gràcia de Déu pot tocar tots els pobles, saltant les fronteres culturals d'Israel, ultrapassant la Torà entesa com a garantia de la sacralitat de l'ordre social. La nova Torà, el sermó de la muntanya, troba en la Creu la font i els canals per on es pot escampar arreu. I Pau n'assumeix el

repte coratjosament i el fa realitat, quan proclama que per acollir l'Evangelí de la Gràcia de Déu no cal sotmetre's al jou exterior de la Torà, a la circumcisió, en definitiva. Per què? Perquè Israel és fill de la dona lliure, Sara, i no de l'esclava Agar (Ga 4, 22-31). Israel, en Crist, en la Creu de Crist, conquereix la màxima llibertat de la gràcia: «Ja no hi ha jueu ni grec, esclau ni lliure, home ni dona: tots sou un de sol en Jesucrist. I si vosaltres sou de Crist, també sou descendència d'Abraham, hereus de la promesa» (Ga 3, 28-29).

Pau fa esclatar el judaisme, el sentit de la seva missió. Ací hi ha el punt que ens separa amb l'Israel creient. Israel, en la seva pràctica totalitat, no va acollir la fe de Crist. Personalment opino que Israel continua tenint una missió en el món, en la humanitat, la de ser sacrament de la benedicció de Déu per a tots, i aquesta missió, que és també la de l'Església, constitueix el punt de trobada, i això no significa pas que Israel hagi de renunciar a la Torà, ni l'Església a l'Evangelí del Crist.

Fou sepultat; ressuscità el tercer dia, com deien ja les Escriptures

La Creu de Crist planta en el més pregon de l'existència humana i del món l'arbre de la gràcia de Déu. Excava el pou per on brolla la deu sobreabundant d'aquesta gràcia. Quan Pau reflexiona sobre la mort i la sepultura de Crist s'adona que en ell, en Crist, Déu ha assumit radicalment la nostra experiència humana, passant fins i tot per la mort. La Creu situa la gràcia de Déu, en Crist, en la cruïlla més decisiva de l'existència humana, en la cruïlla de la mort.

Recordeu les icones bizantines de la Resurrecció. Pinten Jesús ressuscitat davallant al cor de la mort, a l'Hades, l'Infern, tenint-ne als seus peus les portes i els panys esbotzats, agafant de la mà la Humanitat, representada en Adam i Eva, tot retornant-la a la dignitat de la filiació divina. Quan Pau predica «fou sepultat», vol expressar aquesta realitat. Jesús, passant per la mort, porta la llum i la gràcia de la vida als racons més foscos del pecat i de la mort que endogalen l'existència humana.

Pau, no ho hem d'oblidar, reflexiona sobre tot això a partir de la vivència sacramental de la comunitat, elaborant, com sabeu, una preciosa teologia del baptisme. A aquesta realitat, doncs, a la gràcia, a la nova vida en Crist, hi accedim pels sacraments de l'església, pels signes que, a partir d'una realitat material (aigua, pa, vi, oli...) ens obren l'accés a la vida de Déu. Els sacraments serien com aquell ceptre que va unir en la gràcia el rei Xerxes i la reina Ester.

Som plantats en la Creu i en la Mort de Crist mitjançant el baptisme, i si som configurats a la seva mort, som també configurats a la seva resurrecció. El baptisme ens incorpora realment —místicament, sacramentalment— en la vida del Crist, passant però per la mort, per la Creu, que és la font i la cruïlla de la gràcia. Així totes les realitats humanes, el fet mateix de la comunitat humana de fe, queden traspasades per aquest dinamisme sacramental, un dinamisme de la gràcia, que les fa susceptibles de Déu, que en fa accés, ceptre, de la realitat de Déu, en Crist.

Per a Pau la resurrecció significa en realitat, a la llum de l'experiència i de la vivència sacramental de l'església, la transfiguració de la realitat creada, que ja ha començat en Crist; l'obertura, el pas decisiu d'aquesta realitat creada

sostinguda per la Paraula de Déu, cap a la realitat mateixa de Déu, la seva Font, la seva Vida. Així la nova Torà de la gràcia de Déu, l'Evangelí de la Creu del Crist, esdevé capaç de transformar el món radicalment, en tant que anul·la la força corruptora i destructiva de la mort que el pecat hi va introduir. La Torà del Sinái pretenia això: plantar la llavor de la santedat divina en totes les realitats humanes mitjançant la pràctica concreta d'aquesta Torà. Això, ara, ha estat possible per la Creu, per l'Evangelí de la gràcia de Crist, per la Torà de la Muntanya de les Benaurances.

Pau es pren molt seriosament el pecat, precisament perquè ha descobert l'abisme insondable de la gràcia. Recordeu la «definició» de Déu que trobàvem a l'Èxode: «El Senyor, tot passant davant de Moisès, va proclamar: —El Senyor! El Senyor! Déu compassiu i *graciós* [*hanun*], lent per a la ira i gran en la tendresa i la fidelitat! *Mantinc el meu amor fins a un miler de generacions, perdono les culpes, les faltes i els pecats, però no tinc el culpable per innocent: demano comptes de les culpes dels pares als fills i als fills dels fills, fins a la tercera i la quarta generació*» (Ex 34, 6-7). També Déu es pren seriosament la realitat del pecat, altrament el seu amor, un amor que no respectés la llibertat humana, seria poc seriós, ens infantilitzaria. El pecat, per a Pau, és el tancament radical a la gràcia de Déu i a la llibertat dels fills. Però la gràcia de Déu, per l'obediència del Fill, Jesús, el nou Adam, ha estat tan gran, que ha pogut capgirar aquesta dinàmica de tancament, del pecat que porta a la mort. I aquest capgirament, per a Pau, té un nom: la resurrecció. Aquesta és la Bona Nova. La resurrecció és el nom de l'obertura de la realitat creada a l'àmbit lluminós de la gràcia i de la vida. Es com la transfiguració de tota la realitat, iniciada ja en la transfiguració del Crist, i verificada en els sacraments de la fe de l'església, de la comunitat de fe.

Ho deien les Escriptures, afirma Pau. El Credo de l'església està arrelat en la fe d'Israel, en la Torà. Aquesta experiència de mort i de resurrecció travessa tota l'Escriptura: el diluvi, el pas del mar Roig, l'exili... Pau, quan formula la seva cristologia de la Creu i la Resurrecció, no innova res, realment. Ja ho deia l'Escriptura, la Torà, els Profetes i els Salms.

Ens ho diu particularment la mateixa història de Jonàs que hem evocat abans: el profeta, que simbolitza el poble, fa l'experiència de la mort i de la resurrecció (recordeu, al ventre del peix), i és a través d'aquesta experiència que recobra la seva identitat teològica plena: «Sóc hebreu i adoro el Senyor, el Déu del cel, que ha fet el mar i la terra» (Jo 1, 9), i pot anar a portar el missatge del perdó de Déu al cor mateix del mal, a Nínive.

«Aquí hi ha més que Jonàs», dirà Jesús (Mt 12, 41). I és que Jesús, passant pel ventre de la mort, capbussant-se en el mar de l'anorreament total, durà al cor mateix de la mort, de la negació de Déu, la paraula de la vida, la gràcia vivificant, la màxima llibertat. I la seva mort i sepultura, reproduïdes en el signe, en el sacrament de l'Església, van transfigurant la realitat humana, la van preparant, la van obrint a la gran sorpresa de Déu, a la seva gràcia.

S'aparegué a Cefes i després als Dotze

Això és fonamental. Crist viu en la comunitat, en la seva església, fins al punt d'identificar-se en aquells que Pau perseguia. Pere (Cefes) i els Dotze són l'Església, són l'Israel centrat en la nova Torà de la gràcia de Déu. Aquest és el

Crist de Pau, el Crist viu de l'Església, de la comunitat, que renova i actualitza la seva presència en la taula de l'agape i del memorial, fins que torni. Un Crist que viu en la comunitat animant i empenyent la seva tensió escatològica fins a la plena eclosió del Regne. Aquest és el Crist amb qui Pau es va trobar, fins al punt de poder dir: «Ja no sóc jo qui visc, és Crist qui viu en mi» (Ga 2, 20). I ací hem d'anar a un dels altres textos fonamentals de Pau, un relat, el més antic sobre l'Eucaristia, que, d'altra banda, Pau confessa que ha rebut, que li ha estat transmès, com el del kerigma que ha donat peu a la nostra reflexió: «La tradició que jo he rebut i que us he transmès a vosaltres ve del Senyor. Jesús, el Senyor, la nit que havia de ser entregat, prengué el pa, digué l'acció de gràcies, el partí i digué: —Això és el meu cos, ofert per vosaltres. Feu això, que és el meu memorial. I havent sopat féu igualment amb la copa, tot dient: —Aquesta copa és la nova aliança segellada amb la meva sang. Cada vegada que en beureu, feu això, que és el meu memorial. Perquè cada vegada que mengeu aquest pa i beveu aquesta copa anuncieu la mort del Senyor fins que ell vingui» (1Co 11, 23-26).

L'església, quan fa el memorial de Crist, quan celebra l'Eucaristia, anuncia la seva mort, dóna testimoni de la Creu, de la gràcia, de la resurrecció. En realitat, amb el pa i el vi, tota la realitat és eucaristitzada, traspassada per la gràcia vivificant de la Creu i de la Resurrecció.

Però en el sopar del Senyor, en aquesta tradició que Pau ha rebut, segurament de l'església de Damasc, i que ens transmet, i que l'església ha guardat i ha transmès fins al dia d'avui, la teologia de la gràcia es verifica en l'ètica de l'agape, de l'amor. Es ací on troba el seu realisme. És ací on el Jesús segons la carn del sermó de la muntanya, de les Benaurances, ha de criticar constantment el Crist del kerigma, el Crist de la fe de l'església. I és el que fa Pau. La vida sacramental de la comunitat de fe ha de brollar i alhora ha d'alimentar i de sostenir l'ètica de l'amor, de l'agape, que és una ètica molt exigent, en tant que fonamentada en la Creu de la gràcia de Crist.

Ens adonem així que viure el Crist, segons Pau, no és possible al marge de l'església, de la comunitat de fe. Es pot viure l'ètica de les Benaurances al marge de la comunitat de fe, certament, però no com a signe i verificació de la pertinença a Crist, com a concreció i conseqüència de la gràcia, de la Creu de Crist.

I ara què

Viure el Crist segons sant Pau. Viure'l com a possibilitat d'un nou àmbit de llibertat i de gràcia, de gratuïtat i de responsabilitat, al si de les nostres comunitats. Com a criteri de la nostra lluita contra el pecat i contra les estructures de pecat. Exercint sempre i constantment la crítica del Jesús segons la carn, del Jesús que ens parla en les Benaurances, en la Torà del Sermó de la Muntanya, de les paràboles i dels miracles-signes del Regne, sobre el Crist de la fe de l'Església. Per què? Perquè el Crist del kerigma és fàcilment manipulable. I ja ha passat així en etapes de la història del cristianisme. En canvi, el Jesús històric, Jesús de Natzaret, el Jesús clavat a la Creu fora les muralles de Jerusalem, no és manipulable, ans és denúncia vivent de totes les manipulacions possibles i surt garant de l'autèntica llibertat de l'home i de la seva dignitat reconquerida en la gràcia de Déu.

Crist, amb la seva Creu i Resurrecció, ha obert definitivament la dignitat i la llibertat de l'home a l'àmbit de Déu, a l'àmbit de la gràcia. És com si aquella esquerra de la roca on s'amagava Moisès al Sinaí, mentre el Senyor passava i proclamava el seu nom i el sentit del seu nom: «El Senyor, el Senyor. Déu compassiu i graciós, fidel i misericordiós», s'hagués esberlat del tot amb l'impacte de la Creu clavada com una falca poderosa en la roca del món — recordeu un cop més les icones, la de la crucifixió concretament, en què es veu la Creu plantada, com esberlant la roca del Calvari.

Pau té un contrapunt. N'hem de parlar breument, i és Pere, és clar. Són les dues columnes de l'Església, i varen morir molt a prop l'un de l'altre. De fet, els celebrem en una sola solemnitat. No fa gaire, contemplant un retaule medieval del meu poble, Santa Coloma de Queralt, dedicat als dos Sants Joans, que es troba actualment al MNAC, m'hi vaig fixar. A la predela, sota l'escena principal dels dos sants Joans, hi ha el Crist sofrent flanquejat per Maria i Joan, i, al seu torn, tots ells, flanquejats per Pere i Pau. És un símbol ben suggeridor: l'església, la comunitat de fe en Jesús, que neix a la Creu, representada pel deixeble estimat i per Maria mare i deixebla, es troba sostinguda, escortada, contrapuntada per les dues figures, per Pere i Pau.

Aquesta visió complementària no l'hauríem d'oblidar mai. Amb Pere, que sí que va conèixer Jesús segons la carn, amb Pere tot sol, probablement el cristianisme s'hauria ofegat dins les muralles del judaïsme, de Jerusalem. Però amb Pau sense Pere, no hi hauria hagut la crítica constant que us deia ha d'exercir Jesús de Natzaret sobre el Crist del kerigma, i que és condició de la seva universalitat. Pere, com ens expliquen molt bé els Fets dels Apòstols, es va retirar silenciosament de Jerusalem, després de la seva experiència de mort i de resurrecció, precisament per deixar lloc a Pau. I va reparèixer solament, amb molta discreció, per confirmar en nom de l'assemblea de Jerusalem, i en nom de l'església mare, la resolució de Pau de superar les fronteres del judaïsme i de la circumcisió per dur l'Evangeli de la gràcia a tots els pobles.

La barca de Pere, guiada per Pau, porta Crist, que dorm a la popa (en els sacraments), fins al port de la nostra Tàrraco, fins al *finis terrae*, realitzant així la crida profètica a la universalitat de la Torà, perquè Israel, ja des de la seva crida inicial (Gn 12, Abraham), se sap portador de la benedicció de Déu per a tota la humanitat.

Viure el Crist segons sant Pau ens fa, doncs, i sobretot, sacraments per al món, des de la nostra realitat concreta, d'aquesta benedicció. Deixem que acabi Isaïes, el profeta de l'universalisme: «Aquell dia, al costat d'Egipte i Assíria hi haurà Israel, com una benedicció en el cor de la terra. El Senyor de l'univers els beneirà amb aquestes paraules: —Beneït sigui Egipte, el meu poble; beneïda sigui Assíria, obra de les meves mans; beneït sigui Israel, la meva possessió» (Is 19, 24-25). Aquesta és la missió de l'església, de cada comunitat cristiana. Viure, portar Crist com a benedicció al cor de tota realitat humana. Això és el que Pau, fonamentalment, ens va ensenyar.

fra Lluís Solà
Poblet, 7 març 2009

Lectura i pregària

1

1 Corintis 13, 1-13

«Si jo parlés els llenguatges dels homes i dels àngels però no tingués caritat, seria com una esquella sorollosa o un címbal estrident. 2 Si tingués el do de profecia i penetrés tots els designis amagats de Déu i tot el coneixement, si tingués tanta fe que fos capaç de moure les muntanyes, però no tingués caritat, no seria res. 3 Si repartís tots els meus béns als pobres, fins i tot si em vengués a mi mateix per esclau i tingués així un motiu de glòria, però no tingués caritat, de res no em serviria. 4 La caritat és pacient, és bondadosa; la caritat no té enveja, no és altiva ni orgullosa, 5 no és grollera ni egoista, no s'irrita ni es venja; 6 no s'alegra de la mentida, sinó que troba el goig en la veritat; 7 tot ho excusa, tot ho creu, tot ho espera, tot ho suporta. 8 La caritat no passarà mai. Vindrà un dia que el do de profecia serà inútil, que el do de parlar en llengües s'acabarà, que el do de conèixer serà també inútil. 9 Ara els nostres dons de coneixement i de profecia són limitats. 10 Però quan vindrà allò que és perfecte, serà inútil allò que és limitat. 11 Quan era un infant, parlava com un infant, pensava com un infant, raonava com un infant; però d'ençà que sóc un home, tinc per inútil el que és propi dels infants. 12 Ara hi veiem de manera fosca, com en un mirall poc clar; després hi veurem cara a cara. Ara el meu coneixement és limitat; després coneixeré del tot, tal com Déu em coneix. 13 Mentrestant, subsisteixen la fe, l'esperança i la caritat, tots tres; però la caritat és la més gran.»

Aquest himne ens pot ajudar viure l'ètica concreta de les Benaurances ben arrelada a la seva font teològica. La caritat. El text llatí tradueix agape per caritas. I com hem dit, la caritas ens situa directament a l'àmbit del do, de la kharis, de la gràcia de Déu.

4 pistes de lectura

1. Què significa realment aquest text? Per què la *caritas* ha de modelar l'ètica del cristià?
2. Quina connexió hi ha amb la teologia joànica: *Deus caritas est*?
3. Fixa't que la *caritas* és contemplada des d'un doble vessant: teològic i antropològic.
4. Com situem la fe i l'esperança en aquest context?

Lectura i pregària

2 Efesis 1, 3-14

«Beneït sigui el Déu i Pare de nostre Senyor Jesucrist, que ens ha beneït en Crist amb tota mena de benediccions espirituals dalt al cel. 4 Ens escollí en ell abans de crear el món, perquè fóssim sants, irrepressibles als seus ulls. Per amor 5 ens destinà a ser fills seus per Jesucrist, segons la seva benèvola decisió, 6 que dóna glòria i lloança a la gràcia que ens ha concedit en el seu Estimat. 7 En ell, per la seva sang, hem obtingut la redempció, el perdó dels nostres pecats. La riquesa de la gràcia de Déu 8 s'ha desbordat en nosaltres. Ell ens ha concedit tota aquesta saviesa i penetració que tenim. 9 Ens ha fet conèixer el seu signi secret, la decisió benèvola que havia pres 10 per executar-la en la plenitud dels temps: ha volgut unir en el Crist totes les coses, tant les del cel com les de la terra. 11 En Crist hem rebut la nostra part en l'herència; ens hi havia destinat el signi d'aquell qui tot ho duu a terme d'acord amb la decisió de la seva voluntat. 12 Volia que fóssim lloança de la seva glòria, nosaltres que des del principi tenim posada en Crist la nostra esperança. 13 En ell, vosaltres vau escoltar la paraula de la veritat, l'evangeli que us salva. En ell heu cregut i heu estat marcats amb el segell de l'Esperit Sant promès. 14 I l'Esperit és la penyora de l'heretat que Déu ens té reservada, quan ens redimirà plenament com a possessió seva i farà que siguem lloança de la seva glòria.»

Pista de lectura

Rellegeix a la llum d'aquest himne magnífic, compendi fet pregària de la teologia i cristologia paulines, el kerigma: «Crist morí pels nostres pecats, com deien ja les Escriptures, i fou sepultat; ressuscità el tercer dia, com deien ja les Escriptures, i s'aparegué a Cefes i després als Dotze».